

ARMONIZAREA LEGISLAȚIEI NAȚIONALE PRIVIND SOCIETĂȚILE COMERCIALE LA RIGORILE DIRECTIVEI UNIUNII EUROPENE nr.68/ 151/ EEC

Nicolae ROȘCA,
doctor în drept, conferențiar universitar

Modernizarea legislației a fost și este pentru Republica Moldova o sarcină importantă; or, aceasta este cheia succesului consolidării democrației și creșterii economice. Direcția modernizării a fost trasată prin Constituție, în care au fost proclamate atașamentul față de valorile democratice și crearea condițiilor pentru funcționarea statului de drept și a unei piețe funcționale. O economie de piață funcțională depinde în mare măsură de crearea unui mediu stabil de afaceri. Un mediu de afaceri bun este multidimensional. Printre altele, el ține de calitatea instituțiilor publice și private dintr-un stat, de politicile guvernului și cadrul juridic. Deși toate aceste ingrediente sunt, indubitabil, importante, calitatea reglementărilor mediului de afaceri și a instituțiilor care le aplică constituie factori cruciali pentru prosperitatea economică a unei țări.¹

O direcție prioritară de modernizare a legislației naționale a fost trasată prin „Acordul de Parteneriat și Cooperare Uniunea Europeană – Republica Moldova” (APC), încheiat încă la 28 noiembrie 1994. Potrivit art.50 din APC, Republica Moldova s-a angajat să asigure compatibilitatea legislației existente și viitoare cu legislația comunitară în domeniile: legislației vamale, de contabilitate, fiscalității, dreptului bancar, dreptului societăților, proprietății intelectuale, concurenței, protecției consumatorului etc. S-au scurs 13 ani de la semnarea APC, între timp UE a elaborat Politica Europeană de Vecinătate, a semnat la 22 februarie 2005 Planul de acțiuni UE – Republica Moldova²; mai mult ca atât, Uniunea Europeană s-a extins, ajungând până la hotarele de vest ale Republicii Moldova, pe când realizarea Acordului este încă departe de a fi finalizat.

Prin implementarea Planului de Acțiuni se dorea nu numai urgentarea îndeplinirii prevederilor APC, dar și încurajarea realizării principalului obiectiv al Moldovei – integrarea de mai departe în structurile economice și sociale europene. Acum ca niciodată se cere de la autoritățile Republicii Moldova urgentarea definitivării procesului de armonizare a legislației naționale cu cea a UE în domeniile stipulate și aplicarea coerentă a acestora pentru a culege beneficiile economice ale Politicii Europene de Vecinătate și a pregăti economia pentru comerțul liber cu UE și a obține treptat participarea la Piața Internă a UE.

Unul dintre principalele domenii în care reglementările comunitare au fost elaborate în vederea coordonării legislațiilor naționale a statelor membre este acel al societăților comerciale, domeniu la care expres se referă și „APC UE – Republica Moldova” și Planul de Acțiuni UE – Republica Moldova. În special, la pct.31 din Planul de Acțiuni se stipulează expres necesitatea asigurării convergenței principiilor-cheie ale dreptului societăților, contabilității și auditului la regulile și standardele UE și internaționale în domeniu și a implementării lor eficiente; perfecționarea consecvenței și previzibilității în activitatea autorităților judecătorești și administrative responsabile pentru controlul respectării legislației în domeniul societăților și a condițiilor pentru investiții aferente; asigurarea funcționării efective a unui registru public al întreprinderilor și editarea unui ziar național oficial pentru publicarea unor informații speciale, cum sunt organizarea societății și detaliile financiare; consolidarea și asigurarea funcționării eficiente a unei autorități administrative sau judecătorești care ar asigura controlul încorporării companiilor sau legalitatea a astfel de acțiuni.

Reglementările UE cu privire la societățile comerciale au drept scop stimularea competitivității în economia UE prin facilitarea restructurării afacerilor transfrontaliere, îmbunătățirea cerințelor de dezvăluire și transparență, protecția investitorilor și acționarilor minoritari.³

În materia societăților au fost adoptate 12 Directive⁴ și 2 Regulamente. Acestea privesc domenii importante, cum ar fi constituirea, formarea și modificarea capitalului social, aporturile la capitalul social, angajamentele sociale, fuziunile (contopirile și absorbțiile) și dezmembrările (divizările și separările), publicitatea informațiilor cu privire la activitatea societăților, contabilitatea acestora etc. Deși în reglementări se folosește noțiunea de „societăți comerciale”, textele Directivelor sunt destinate cu prioritate societăților pe acțiuni și societăților cu răspundere limitată, ca cele mai răspândite forme.

Savanții au identificat un șir de criterii diferite de descriere a Directivelor și Regulamentelor menționate, cele mai populare dintre ele fiind, pe de o parte, distincția dintre Directivele ce reglementează aspectele

naționale ale cadrului regulatoriu cu privire la dreptul societăților comerciale și cele ce reglementează aspectele transnaționale (cel mai elocvent exemplu în acest sens sunt așa-numitele Directive III și VI privind, respectiv, fuziunile și divizările interne ale societăților publice, și așa-numita Directivă a X-a privind fuziunile transfrontaliere ale acestor societăți). Pe de altă parte, distincția dintre prima generație a Directivelor (cele adoptate în anii 1968 - 1989), considerate în majoritatea lor drept Directive de prescripție, și a doua generație (cele adoptate după 1989) considerate drept Directive – cadru model, bazate pe principii generale cu armonizare minimă și recunoaștere reciprocă (statele membre urmează să accepte pe teritoriul lor activitatea societăților înregistrate în alte state membre fără a respecta toate rigorile legii locale cu privire la societăți). Exemple ale celei de-a doua distincții sunt Directivele I și II ale cadrului regulatoriu cu privire la dreptul societăților comerciale privind, respectiv, dezvăluirea și validitatea obligațiilor și privind menținerea capitalului, precum și Directivele XII și XIII cu privire, respectiv, la societățile cu asociat unic și ofertele de preluare.

Republica Moldova, timp de mai mulți ani după semnarea APC, și-a perfecționat baza legislativă care reglementează statutul juridic al societăților comerciale. Principalele acte legislative în această materie sunt Codul civil, nr.1107/2002; Legea privind societățile cu răspundere limitată, nr.135/2007; Legea cu privire la societățile pe acțiuni, nr.1134/1997; Legea privind înregistrarea de stat a persoanelor juridice și a întreprinzătorilor individuali, nr.220/2007; Legea insolvenței, nr.632/2001 etc. Analiza coroborată a normelor din actele normative menționate, dar și din multe alte acte ne permite să constatăm că legiuitorul moldav a realizat o bună parte din angajamentele asumate prin APC, dar mai sunt suficiente lacune și reglementări contradictorii.

Armonizarea legislației naționale la rigorile Directivei I, nr.68/151/EEC din 9.03.1968, care conține reguli cu privire la dezvăluirea informației, validitatea actelor adoptate de organele societății, antetul societății și nulitatea societăților, nu a fost încă definitivată.

În special, Directiva I obligă statele membre să asigure persoanele interesate cu informații sigure despre o societate comercială. Pentru realizarea acestui deziderat ele sunt impuse să dețină un registru oficial al societăților (manual și electronic) care poate fi consultat liber de toți cei interesați. De asemenea, se cere deschiderea a câte un dosar pentru fiecare societate înregistrată în care să se stocheze toate actele cu privire la societatea respectivă (art.3 (1-2)), să elibereze copii certificate de pe actele din dosar atât pe suport de hârtie, cât și pe cale electronică (art.3 (3)).

Întru realizarea obligației de armonizare, legiuitorul moldav a instituit regula⁵ că persoana juridică ia naștere la momentul înscrierii acesteia în Registrul de Stat. Persoanele juridice cu scop lucrativ, inclusiv societățile comerciale, se înregistrează de către Camera Înregistrării de Stat în modul stabilit de Legea nr.220/2007 și se înscriu în Registrul de Stat al persoanelor juridice. Acest registru, ținut pe suport de hârtie și electronic, este o resursă informațională, care conține date despre persoanele juridice înregistrate în Republica Moldova. El conține datele indicate la art.32 și 33 din Legea nr.220/2007, inclusiv informația cu privire la identificarea fiecărei persoane juridice, data înscrierii, reorganizării, lichidării acesteia, numele administratorului, datele cu privire la modificarea actelor de constituire, reorganizare, dizolvare, lichidator etc. Pentru fiecare societate înregistrată se formează un dosar (art.15 din Legea nr.220/2007), în care se păstrează actele de constituire a societăților înregistrate și actele în baza cărora s-au făcut înscrieri în Registrul de Stat sau care au modificat actele de constituire.

Datele privind societățile înscrise în Registrul de Stat sunt accesibile oricărei persoane (art.63 C.civ. RM). Accesibilitatea informațiilor din Registru pentru persoanele interesate rezultă și din dispozițiile exprese ale art.28-29 din Legea cu privire la registre, nr.71/2007. Camera Înregistrării de Stat, fiind autoritatea care deține Registrul de Stat, este obligată să elibereze, la cerere, informații din Registrul de Stat, copii de pe sau extrase din actele de constituire și de pe alte documente din dosar – pe suport de hârtie sau în format electronic. Informația din Registrul de Stat al persoanelor juridice este informație oficială.

Potrivit Directivei I, statele trebuie să ia măsurile necesare pentru a publica într-un buletin național (inclusiv în format electronic (art.3(4)): actele de constituire, modificările la ele (art.2(1)(a-c)); identitatea persoanelor care reprezintă societatea în raport cu terții, care administrează, supraveghează sau exercită controlul activității societății (art.2(1)(d)); cel puțin o dată pe an „capitalul subscris, dacă actele constitutive prevăd un anumit capital, cu excepția situației în care modificarea capitalului social subscris atrage o modificare a actului constitutiv” (art.2(1)(e)); documentele contabile ale fiecărui exercițiu, a cărui publicitate este obligatorie în temeiul Directivelor nr.78/660/CEE, 83/349/CEE, 86/635/CEE și 91/674/CEE (art.2(1)(f)); dizolvarea, inclusiv în caz de nulitate, desemnarea lichidatorilor și radierea societății din Registru (art.2 pct.(1) (h)-(k)).

Legislația Republicii Moldova conține prevederi fragmentare privind obligația de publicitate a informațiilor menționate în Directiva II. Potrivit art.64 C.civ. RM,

faptele înscrise în Registrul de Stat pentru a fi opozabile terților trebuie făcute publice. Articolul 105 C.civ. RM prevede că dacă legea sau actul de constituire prevăd publicarea unei informații despre persoana juridică, informația se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova. În Monitorul Oficial se publică avize ale societăților comerciale privind modificarea denumirii lor (art.66 C.civ. RM), mutarea sediului (art.67 C.civ. RM), reorganizarea (art.72 C.civ. RM), dizolvarea (art.91 C.civ. RM), intentarea procesului de insolvență (art.26 din Legea nr.632/2001), reducerea capitalului social (art.36 din Legea nr.135/2007, art.45 din Legea nr.1134/1997). În alte surse de informare în masă se publică avize privind dezvăluirea informației de către societatea pe acțiuni (art.91 din Legea nr.1134/1997, art.54 din Legea nr.199/1999).

Cele menționate demonstrează că nu toată informația indicată în Directiva I este obligatoriu de a fi publicată în Republica Moldova. În special, nu există obligația de publicare a actelor de constituire și a modificărilor la ele, a persoanelor care au calitatea de membru al consiliului societății sau al comisiei de cenzori (audit), a mărimii capitalului social subscris, a numelui lichidatorului desemnat (cu excepția dizolvării pentru cauza de insolvență) și a datei radierii societății din Registrul de Stat.

Directiva 2003/58/CE din 15 iulie 2003 a modificat Directiva I, a simplificat considerabil formalitățile relevante și a introdus posibilitatea de a cere și de a primi datele corespunzătoare prin mijloace electronice. Altfel spus, atât solicitantul, cât și societatea pot alege forma informației – sau pe suport de hârtie, sau pe suport electronic. De asemenea, modificările se referă și la stabilirea obligației de sancționare a societăților care nu-și onorează obligația de publicitate.

Legislația națională reglementează doar modul transmiterii documentelor de constituire a unei societăți comerciale în formă electronică la Camera Înregistrării de Stat și obligativitatea de ținere a Registrului de Stat al persoanelor juridice pe suport electronic. Însă, pentru o armonizare deplină a legislației cu reglementările Directivei sunt necesare completări privind obligația Camerei Înregistrării de Stat să elibereze copii pe suport electronic ale acestor acte. Ar fi util chiar și un buletin în formă electronică, care ar permite accesul publicului la informația deținută de Camera Înregistrării de Stat pentru o plată ce nu depășește costul administrativ.

Societățile înregistrate în Registrul național al societăților au obligația ca toate scrisorile și notele de comandă ale societăților comerciale întocmite pe suport de hârtie sau în format electronic, precum și orice site al societății să conțină informații cu privire la Registrul

societăților comerciale în care este înregistrată societatea, inclusiv numărul de înmatriculare, forma și sediul societății, capitalul social subscris și vărsat, precum și faptul dacă societatea se află în proces de lichidare (art.4 din Directiva I). Statele membre sunt obligate să prevadă sancțiuni adecvate pentru nerespectarea cerințelor de publicitate a documentelor contabile și absența din scrisori, din notele de comandă sau site Internet a informațiilor obligatorii menționate.

Legislația Republicii Moldova prevede că orice act emis de persoana juridică trebuie să conțină denumirea, numărul înregistrării de stat (IDNO), codul fiscal și sediul, sub sancțiunea plății de daune-interese (art.66 C.civ. RM, art.3 din Legea nr.135/2007). În art.89 alin.(4) C.civ. RM se prevede că de la data înregistrării dizolvării sale, în documentele și informațiile care emană de la societatea comercială, la denumire trebuie adăugată sintagma „în lichidare”. Pentru o armonie deplină între legislația națională și cea comunitară, considerăm necesar fie de a suplimenta art.66 C.civ. RM cu prevederea „capitalul social subscris și vărsat”, fie de a încorpora norme speciale în Legea nr.135/2007 și în Legea nr.1134/1997.

Directiva I conține dispoziții ce se referă la angajamentele asumate de fondatori în numele viitoarei societăți comerciale și la cele asumate de administrator.

Astfel, potrivit art.7 din Directivă, fondatorii care au contractat pentru viitoarea societate comercială răspund pentru obligațiile respective solidar și nelimitat, dacă după dobândirea personalității juridice societatea nu le-a preluat asupra sa. Legiuitorul național a inclus în art.15 (2) din Legea nr.135/2007 o dispoziție similară celei din Directivă, potrivit căreia persoanele care au acționat în numele societății până la înregistrarea societății răspund nelimitat și solidar pentru actele juridice încheiate dacă societatea nu preia obligațiile ce decurg din aceste acte sau nu se ajunge la un alt acord. O normă asemănătoare există și în art.31 din Legea nr.1134/1997, potrivit căreia: fondatorii sunt în drept să săvârșească numai acțiuni ce țin de înființarea societății (alin.(7)); fondatorii societății răspund solidar pentru obligațiunile lor ... legate de înființarea societății, ... apărute în cazul săvârșirii de către ei a unor acțiuni în numele viitoarei societăți (alin.(10)).

În concepția Directivei I, societatea comercială de la data dobândirii statutului de persoană juridică cu capacitate deplină de exercițiu este angajată în raporturile juridice de către reprezentantul său legal (administrator) persoană înscrisă în Registrul oficial al societăților.

Și legislația națională a prevăzut că persoana juridică își exercită, de la data constituirii, drepturile și își

execută obligațiile prin administrator (art.61 C.civ. RM) și că societatea cu răspundere limitată este angajată în raporturile cu terții prin actele săvârșite de către administrator (art.74 din Legea nr.135/2007). Administratorul este organul executiv al persoanei juridice, iar persoana fizică desemnată în funcție de administrator acționează în numele și pe contul societății ca un mandatar. Numele lui se înscrie în mod obligator în Registrul de Stat al persoanelor juridice. Orice obligație civilă, comercială sau de altă natură contractată de persoana înscrisă în Registrul societăților în numele societății comerciale trebuie executată de către societate la timpul și la locul convenit. Nici societatea și nici terții nu sunt în drept să pună la îndoială legalitatea desemnării administratorului sau a altei persoane cu drept de reprezentare a societății, dacă această desemnare a fost înregistrată la Camera Înregistrării. Societatea nu este în drept să refuze executarea obligațiilor contractate invocând neregularități ale desemnării administratorului (nulitatea adunării generale de desemnare etc.), decât în cazul în care demonstrează că terțul cunoștea sau trebuia să cunoască neregularitatea desemnării administratorului.

Directiva I instituie o prezumție, potrivit căreia toate angajamentele contractate de organul executiv al societății trebuie executate. Aceasta regulă se referă și la actele ce nu se încadrează în obiectul de activitate al societății.

Și legislația națională stabilește că societatea cu răspundere limitată (art.74 din Legea nr.135/2007) este angajată în raporturile cu terții prin actele săvârșite de către administrator, chiar dacă aceste acte depășesc obiectul de activitate al societății. Alineatul (3) din art.74 stabilește că prevederile actului de constituire și hotărârile adunării generale a asociaților care limitează împuternicirile de reprezentare conferite de lege administratorului nu sunt opozabile terților. În cazul în care administratorul încheie contracte cu depășirea limitelor de reprezentare stabilite prin actul de constituire sau prin hotărârea adunării generale, inclusiv cele menționate la art.73, sunt executorii pentru societate. Nici societatea și nici unul dintre asociați nu poate invoca limitarea împuternicirilor menționate pentru a solicita anularea contractului și repararea prejudiciului. Actul juridic va fi valabil, iar responsabil față de societate pentru prejudiciul cauzat va fi însuși administratorul care, știind despre existența limitelor, le-a depășit. Prin urmare, el este persoana care trebuie să despăgubească societatea. Dacă însă terțul cunoștea existența limitelor, actul juridic este anulabil. În acest sens se poate invoca dispoziția art.226 C.civ. RM, potrivit căreia dacă împuternicirile organului persoanei juridice sunt

limitate prin actul de constituire în comparație cu cele stipulate în mandat ori în lege, sau cu cele ce rezultă din circumstanțele în care se încheie actul juridic, acesta fiind încheiat fără respectarea limitelor impuse poate fi declarat nul numai în cazul în care se demonstrează că cealaltă parte a știut sau trebuia să știe despre limite.

Directiva I limitează cazurile de declarare nulă a societăților comerciale la șase cazuri exprese. De asemenea, se prevede că nulitatea societății se declară doar prin hotărâre judecătorească, nu operează cu efect retroactiv, iar societatea dizolvată nu dispăre ca subiect de drept, ci intră în procedura de lichidare.

În context, la art.110 C.civ. RM legiuitorul a ținut cont de dispozițiile Directivei chiar la punerea acestuia în vigoare și a prevăzut că nulitatea societății comerciale poate fi pronunțată numai prin hotărâre judecătorească doar atunci când: actul de constituire lipsește sau nu este autentificat notarial; obiectul societății este ilicit sau contrar ordinii publice; actul de constituire nu prevede denumirea societății, participațiunile asociaților, mărimea capitalului social subscris sau scopul societății; dispozițiile legale privind capitalul social minim nu au fost respectate; toți fondatorii au fost incapabili la data constituirii societății.

Articolul 111 C.civ. RM a preluat din Directivă și consecințele nulității societății comerciale, prevăzând că nulitatea societății nu afectează actele societății încheiate în numele său până la nulitate, iar societatea dizolvată intră în lichidare la data când hotărârea de dizolvare a rămas definitivă.

În concluzie, avem speranța că autoritățile publice responsabile de armonizare vor propune modificările de rigoare pentru a aduce legislația națională în concordanță cu Directiva I, demonstrând că Republica Moldova își onorează obligațiile asumate.

Note:

¹ O.Guțu. *Moldova: Convergența cu Acquis-ul. O strategie procreștere și prointegrare.* – Chișinău, 2006, p.5.

² *Tratate internaționale.* Vol.38, 2006, p.401.

³ Armonizarea legislației a fost efectuată de toate statele care au aderat la UE și care sunt în proces de aderare. Experiența altor state în materia armonizării dreptului societăților comerciale, în special experiența României, trebuie utilizată la maxim. În acest sens pot fi consultate și următoarele lucrări: D.Șandru. *Societățile comerciale în Uniunea Europeană.* – București, 2007. – 375 p.; T.G. Savu. *Societățile comerciale și Acquis-ul comunitar.* – București, 2001. – 173 p. A.Fuerea. *Drept comunitar al afacerilor.* – București, 2003. – 366 p.

⁴ Textele Directivelor Uniunii Europene, dar și al altor acte normative în limba română pot fi accesate pe <http://eur-lex.europa.eu/ro/index.htm>

⁵ *A se vedea:* art.63 din Codul civil, art.9 și art.16 din Legea nr.135/2007, art.37 din Legea nr.1134/1997.